

สรุปและขอเสนอแนะ

การศึกษาเปรียบเทียบประชากรในเขตเมืองและชนบทที่มุ่งการเปิดรับสื่อมวลชนและ
ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยการวิเคราะห์ผู้รับข่าวสาร (Audience Analysis) ครั้งนี้
ทำให้ได้ทราบลักษณะแบบแผนการกระจายตัวของประชากร โครงสร้างของประชากรทาง
อายุและการย้ายถิ่น องค์ประกอบทางด้านอาชีพ การศึกษา และทัศนคติในการยอมรับการวาง
แผนครอบครัวของประชากรไทยในเขตเมืองและชนบท รวมทั้งลักษณะแบบแผนในการเปิดรับสื่อ
มวลชนและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของประชากรอีกด้วย

ข้อมูลจากโครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาวฯ ได้แสดงให้เห็นรายละเอียดข่าวสารเกี่ยวกับ
กับคุณลักษณะ (Characteristics) ทางด้านสังคม เศรษฐกิจและประชากรของประเทศไทย
อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะจากการเปรียบเทียบการติดต่อกับโลกภายนอกโดยวิธีการเปิดรับ
สื่อมวลชนและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของประชากรไทยในชนบท เขตเมืองต่างจังหวัดและ
พระนคร-ธนบุรีปรากฏว่า แบบแผนการติดต่อสื่อความหมาย (Communication Pattern)
รวมทั้งลักษณะพื้นฐานและปัจจัยด้านต่าง ๆ มีทั้งความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดและความคล้ายกัน
อย่างน่าสนใจระหว่างประชากรในชนบทและผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในเมือง

ความแตกต่างอันเป็นช่องว่างระหว่างเมืองและชนบท มีให้เห็นได้อย่างเด่นชัดในเรื่อง
ความเจริญของเมืองและการดำรงชีวิตของประชากร ผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในพระนคร-ธนบุรีอาจกล่าวได้ว่า
เป็นกลุ่มชนที่ชีวิตทันสมัย (Modernized) มากที่สุด ตรงกันข้ามกับประชากรชนบทที่ล้าสมัย
มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นในด้านความคิดอ่าน ทัศนคติ หรือพฤติกรรมที่ต่อสังคม นอกจากนี้ ช่องว่าง
ระหว่างเมืองและชนบทยังปรากฏให้เห็นอย่างกว้างขวาง เช่นเดียวกันเมื่อพิจารณาถึงปัจจัยอันเป็น
ตัวกำหนดในคุณภาพของประชากร ซึ่งได้แก่ การศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจ การมีทรัพย์สิน
สินไว้ในครอบครอง บริการด้านการแพทย์และอนามัย และเครื่องอำนวยความสะดวกปัจจัยดังกล่าวอาจ
จะมีผล ทำให้ประชากรในเมืองอยู่ห่างไกลจากประชากรชนบทมากยิ่งขึ้น

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประชากรในเขตเมืองและชนบทที่มุ่งการเปิดรับสื่อ
มวลชนและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์ ปรากฏว่า การกระจายตัวของ
ประชากรในชนบท เขตเมืองต่างจังหวัดและพระนคร-ธนบุรี มีลักษณะแบบแผนโดยทั่วไปคล้ายกัน

ฟังวิทยุหรือดูโทรทัศน์ ที่มีประสิทธิภาพจากการขยายเงินจะมีอัตราสูงกว่าผู้ที่ไม่เคยขยายเงินเป็นส่วนใหญ่
 ในเรื่องปัจจัยทางค่านิยมเศรษฐกิจ เมื่อพิจารณาถึงลักษณะอาชีพของประชากรกับการเปิดรับ
 สื่อมวลชนและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนั้น ไม่พบว่า ปัจจัยดังกล่าวมีความสัมพันธ์กัน แม้ว่าลักษณะ
 ขอบข่ายส่วนแสดงว่าน่าจะมีความสัมพันธ์กันก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากการจำแนกประเภทอาชีพของขอ
 มูลค่อนข้างจะซับซ้อน ทำให้ตัวอย่างกระจายมากขึ้น การวิเคราะห์ขอบข่ายเรื่องจึงไม่พบความ
 สัมพันธ์ ที่น่าสังเกตสำหรับปัจจัยทางเศรษฐกิจก็คือ ผู้ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสูง จะมีการเปิดรับ
 สื่อมวลชนมากกว่าผู้ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่ำกว่า

ในเรื่องปัจจัยทางค่านิยม พบว่า การศึกษามีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการเปิดรับ
 สื่อมวลชนและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของประชากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปิดรับสื่อประเภท
 สิ่งพิมพ์ขึ้นอยู่กับการศึกษาของผู้อ่านเป็นสำคัญ ปรากฏว่า สัดส่วนของผู้ที่เคยเดินทางไปต่างถิ่นจะมี
 จำนวนเพิ่มขึ้นตามระดับกลุ่มการศึกษาที่สูงขึ้น เช่นเดียวกับสัดส่วนของผู้อ่านหนังสือพิมพ์ หนังสือหรือ
 นิตยสารจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นตามระดับกลุ่มการศึกษาที่สูงขึ้น ยกเว้นสื่อประเภทวิทยุซึ่งมีสัดส่วนของผู้
 ฟังจำนวนมากเกือบทุกกลุ่มการศึกษา สื่อประเภทโทรทัศน์พบว่า สัดส่วนของผู้ดูโทรทัศน์จะมีจำนวน
 เพิ่มขึ้นตามระดับกลุ่มการศึกษาที่สูงขึ้นเช่นกัน

ปัจจัยสุดท้ายที่นำมาพิจารณาได้แก่ทัศนคติในการยอมรับการวางแผนครอบครัว ปรากฏว่า
 การเปิดรับสื่อมวลชนและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีส่วนสัมพันธ์กับทัศนคติในการยอมรับการวางแผน
 ครอบครัว ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่า ประชากรที่มีการเดินทางไปต่างถิ่นส่วนใหญ่จะมีสัดส่วนของกลุ่ม
 ผู้ที่เห็นด้วยกับการวางแผนครอบครัวมากกว่าสัดส่วนของผู้ที่ไม่เห็นด้วยหรือมีข้อแม้ ในเรื่องการเปิด
 รับสื่อมวลชนก็เช่นกัน สัดส่วนของผู้อ่านหนังสือพิมพ์ หนังสือหรือนิตยสาร ฟังวิทยุหรือดูโทรทัศน์ ซึ่ง
 มีจำนวนสูงกว่าจะเป็นกลุ่มของผู้ที่เห็นด้วยกับการวางแผนครอบครัว มากกว่ากลุ่มที่ไม่เห็นด้วยหรือ
 มีเงื่อนไข

ข้อมูลเกี่ยวกับประชากรในเขตเมืองและชนบทที่มคอการเปิดรับสื่อมวลชนและความสัมพันธ์
 ระหว่างบุคคล ตามที่ได้วิเคราะห์มาทั้งหมดนี้ อาจกล่าวได้ว่ายังไม่มีผลสมบูรณ์พอที่จะช่วยให้ทราบ
 ถึงรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับการติดต่อสื่อความหมายของประชากรไทยไว้ชัดเจนหรือทั้งหมดได้
 ทั้งนี้เพราะข้อจำกัดของข้อมูลดังกล่าวไว้แบบทว่าควาระเบียบวิธีวิจัยมีอยู่หลายอย่าง อาทิ เช่น
 ตัวอย่างมีจำนวนจำกัดเนื่องจากเป็นการสุ่มจากทั่วประเทศ รายละเอียดบางเรื่องก็มีจำนวนจำกัด

และบางเรื่องที่มีภาษาถิ่นมาแต่ยังไม่ได้นำมาพิจารณาเข้ารหัสหรือเข้าไว้เพียงเขตชนบทหรือเขตเมือง
อย่างใดอย่างหนึ่ง ทำให้ไม่สามารถนำมาใช้ศึกษาเปรียบเทียบได้ นอกจากนี้ยังมีลักษณะบางอย่าง
ที่ควรจะนำมาพิจารณาประกอบ แต่แบบสอบถามไม่ได้ครอบคลุมไปถึง ข้อมูลจึงขาดไป ทำให้ไม่อาจ
ศึกษาให้ทราบได้เช่นกัน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการวิเคราะห์ตัวเลขจะได้กำหนดและแบ่งข้อมูลออกไปหลายประเภท
เช่น การเดินทางไปต่างถิ่น การอ่านหนังสือพิมพ์ หนังสือรายคาบหรือนิตยสาร การฟังวิทยุและดู
โทรทัศน์ และยังได้นำเอาปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ องค์ประกอบด้านอายุและการย้ายถิ่น อาชีพ การ
ศึกษาและทัศนคติในการยอมรับการวางแผนครอบครัวเข้ามาเกี่ยวข้องของควย ทำให้ตัวอย่างกระจาย
มากขึ้นไปจนการวิเคราะห์ในบางเรื่องไม่พบความสัมพันธ์ของข้อมูลก็ตาม จากการศึกษาเท่าที่มี
ข้อมูลอยู่และเท่าที่สามารถจะนำข้อมูลมาศึกษาเปรียบเทียบได้ ก็พอแสดงให้เห็นรูปแบบของโครง
สร้างของประชากรในเขตเมืองและชนบท กับลักษณะแบบแผนการเปิดรับสื่อมวลชนและความสัมพันธ์
ระหว่างบุคคลดังที่กล่าวสรุปไว้ข้างต้น

อนึ่ง การศึกษาตามหัวข้อวิทยานิพนธ์นี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นการวิจัยในเขตชนบท
เมื่อปี ๒๕๑๒ และเขตเมืองปี ๒๕๑๓ ซึ่งดำเนินการสุ่มตัวอย่างทั่วประเทศโดยสถาบันประชากรศาสตร์
ตัวเลขข้อมูลและผลการวิเคราะห์จึงกล่าวได้ว่า เป็นลักษณะแบบแผน สภาพและภาวะการณ์ที่เกิดขึ้น
กับและ/หรือของประชากรในเขตเมืองและชนบทที่ต่อการเปิดรับสื่อมวลชนและความสัมพันธ์ระหว่าง
บุคคลในช่วงระยะเวลาดังกล่าว รายละเอียดบางเรื่องหรือข้อมูลบางอย่างอาจจะเนิ่นนานไปบ้าง
จนดูไม่ทันสมัย (Up to date) เท่าที่ควร ทั้งนี้ เพราะความเปลี่ยนแปลงทางค่านิยม
เศรษฐกิจและประชากรของสังคมไทยในปัจจุบัน เป็นไปอย่างรวดเร็ว ความเจริญเติบโตของเมือง
และความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีก็มาก ทำให้สภาพของสื่อมวลชนและแบบแผนการสื่อสารของ
ประชากรเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามไปด้วย

แต่อย่างไรก็ดี ผลการศึกษาที่ได้มีทั้งสนับสนุนและปฏิเสธข้อสมมุติฐานที่ตั้งไว้ในการศึกษา
ครั้งนี้ กล่าวคือ การเปิดรับสื่อมวลชนและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของประชากรในเขตเมืองและ
ชนบท ไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์และเศรษฐกิจ นั่นคือ การกระจายตัวของประชากร
ในแต่ละภูมิภาคและความแตกต่างในค่านิยมของประชากรไม่มีผลโดยตรงต่อการเปิดรับสื่อมวลชน
และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล แต่กลับมีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางประชากร สังคมและจิตวิทยา

อย่างมีนัยสำคัญ นั่นคือ เมื่อนำปัจจัยดังกล่าวเข้ามาเกี่ยวข้องโดยการพิจารณาองค์ประกอบทาง
 ด้านอายุ การย้ายถิ่น การศึกษาและทัศนคติในการยอมรับการวางแผนครอบครัวแล้ว พบว่า
 การเปิดรับสื่อมวลชนและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของประชากรในเขตเมืองและชนบท มีความ
 สัมพันธ์กับปัจจัยดังกล่าวอย่างไร กลจัต

ข้อที่นำสังเกตก็คือ ผลการศึกษาพบว่า วิทยุเป็นสื่อมวลชนประเภทเดียวที่สามารถเข้าถึง
 ประชากรทั้งในเขตเมืองและชนบทอย่างกว้างขวางที่สุด และจำนวน Potential Reader
 สำหรับสื่อประเภทสิ่งพิมพ์ คือ หนังสือพิมพ์นั้น ในชนบทยังมีอยู่อีกมาก หากสามารถแก้ไขอุปสรรค
 ในด้านการศึกษาโดยการยกระดับการอ่านออกเขียนได้ให้สูงขึ้น และการทำให้สื่อประเภทหนังสือพิมพ์
 สามารถแพร่หลาย (Available) เข้าไปถึงชนบทมากขึ้นแล้ว การสื่อสารโดยใช้สื่อมวลชนย่อม
 จะเป็นอีกวิถีทางหนึ่งในการเป็นสื่อ นำความคิด ทัศนคติ วิทยาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ จากเมือง
 ออกไปสู่ชนบทมากขึ้นและรวดเร็วยิ่งขึ้น

ความรู้จากการศึกษาดังกล่าวนี เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนำมาใช้เพื่อกำหนด
 ประชากรเป้าหมาย (Target Segmentation) และกำหนดกลยุทธ์ในการสื่อสาร
 (Communication Strategies) สำหรับการวางแผนและนโยบายเพื่อพัฒนาประเทศในด้าน
 ต่าง ๆ รวมทั้งการพัฒนาสื่อสารมวลชนและพัฒนาการสื่อสารเพื่อการวางแผนครอบครัว

ฉะนั้น หากได้มีการศึกษาเพิ่มเติมทั้งในช่วงเวลาและในรายละเอียดข้อมูลต่าง ๆ มากขึ้น
 เพื่อเปรียบเทียบผลที่ได้ ก็จะช่วยให้เห็นความแตกต่างหรือความสัมพันธ์มากขึ้นกว่านี้ ซึ่งจะเป็นผล
 ช่วยให้การศึกษาระบบการเปิดรับสื่อมวลชนและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของประชากรใน
 เขตเมืองและชนบทสมบูรณ์ยิ่งขึ้นและสามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาเรื่องอื่น ๆ ได้ต่อไป